

Протопрезвитер  
Желько  
Теофиловић

# БЕЗ ЦРКВЕ НЕМА СПАСЕЊА



**СА БЛАГОСЛОВОМ ЕПИСКОПА БИЈЕЉИНСКОГ И  
ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОГ Г.Г. ФОТИЈА**

Издавачка кућа  
Епархије зворничко-тузланске  
„СИНАЈ“ Бијељина

*Главни и одговорни уредник:*  
**Бојан Чечар протођакон**

*Адреса:*  
Патријарха Павла 40, Бијељина

*Штампа:*  
Еурографика Зворник

*Тираж:*  
1000

Протопрезвитер  
Жељко Теофиловић

БЕЗ  
ЦРКВЕ  
НЕМА  
СПАСЕЊА

СИНАЈ  
Бијељина, 2023.

# САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР . . . . .	7
УВОД ИЛИ СЛОВО О ЦРКВИ. . . . .	11
ЛОГОС ПОСТАДЕ ТИЈЕЛО - О ЦРКВИ КАО ТИЈЕЛУ ГОСПОДЊЕМ. . . . .	13
ПАСТИРСКО ДУХОВНИ СМИСАО ОСВЕЋЕЊА БОГОЈАВЉЕНСКЕ ВОДИЦЕ . . . . .	20
ИМА ЛИ СПАСЕЊА ИЗВАН ЦРКВЕ? . . . . .	24
„ДАР ЈЕЗИКА“ ПРВИХ ХРИШЋАНА . . . . .	32
ВЕЛИКОПОСНИ КАНОН СВЕТОГ АНДРЕЈА КРИТСКОГ . . . . .	36
„ОСМИ ДАН“ - НЕВЕЧЕРЊИ ДАН ЦАРСТВА НЕБЕСКОГ . . . . .	41
ПОКАЈАЊЕ - ПРЕУМЉЕЊЕ НАШ ОДГОВОР НА ЉУБАВ БОЖИЈУ . . . . .	47
СВЕТА ТАЈНА ПОКАЈАЊА - ПОМИРЕЊЕ СА БОГОМ И ЉУДИМА . . . . .	53
ПОРЕДАК СВЕТЕ ЕВХАРИСТИЈЕ У ДРЕВНОХРИШЋАНСКОМ СПИСУ ДИДАХИ. . . . .	59

РАЗГОВОР ГОСПОДА СА САМАРЈАНКОМ. . . . .	66
ЧИТАЊЕ ДВАНАЕСТ ЈЕВАНЂЕЉА (О СТРАДАЊУ ХРИСТОВОМ) НА ВЕЛИКИ ЧЕТВРТАК. . . . .	71
СЛОВО О ПОСТУ - НЕ ЖИВИ ЧОВЈЕК О САМОМ ХЉЕБУ, НО О СВАКОЈ РИЈЕЧИ КОЈА ИЗЛАЗИ ИЗ УСТА БОЖИЈИХ . . . . .	76
О РИЈЕТКОМ И ЧЕСТОМ ПРИЧЕШЋИВАЊУ ИЗ ПЕРСПЕКТИВЕ КАНОНСКОГ И СВЕТООТАЧКОГ БОГОСЛОВЉА . . . . .	83
ХРИШЋАНСКО СХВАТАЊЕ ТИЈЕЛА . . . . .	92
РОДНА „ТЕОРИЈА“ КАО ПОДВАЛА У БОРБИ ЗА ЉУДСКА ПРАВА И ХРИШЋАНСКО СХВАТАЊЕ РАЗЛИКОВАЊА ПОЛОВА . . . . .	100
САВРЕМЕНО СХВАТАЊЕ ХУМАНОСТИ И ХРИШЋАНСКО ЧОВЈЕКОЉУБЉЕ ... . . . .	109
СЛОВО О СВЕТОМ САВИ - СВЕТИ САВА И ЛИТУРГИЈСКИ ПРЕПОРОД У СРБИЈИ . . . . .	119
О АУТОРУ. . . . .	125
ЛИТЕРАТУРА. . . . .	127

## ПРЕДГОВОР

Поштовани читаоци,

Испред вас се налази књига „Без цркве нема спасења“ протојереја-ставрофора Жељка Теофиловића. Текстови који чине садржај књиге су настали као плод десетогодишњег рада на часопису Епархије зворничко-тузланске „Животворни Источник“. Као докторанд Правног факултета и теолог, отац Жељко је био и више него позван, да се ухвати у коштац за бројним горућим темама, који се постављају пред наше вјернике, а које траже хитан одговор. Свјedoци смо сви, да се наш народ, педесет година налазио у раљама комунизма и његовог искључиво материјалистичко-нихилистичког погледа на свијет. Било какав озбиљнији покушај мисијског рада, евангелизације и духовног описмењавања српског народа био је систематски саботиран, па и забрањиван. Највећи теолози Српске Православне Цркве 20. вијека - Свети Владика Николај Велимировић и Свети ава Јустин Ђелијски били су под строгим забранама и санкцијама. Ава Јустин је био у кућном притвору манастира Ђелије, под константним и стриктним надзором УДБЕ, а Владици Николају је забрањен повратак у Југославију. Њихове књиге, које су истинско духовно и културно благо, биле су на листи забрањене литературе. И не само њихове књиге, већ и остала духовно-теолошка издања наше Цркве након Другог Свјетског рата, била су и више него малобројна, оскудна и сиромашна. Нису имала потенцијал да задовоље све мисијске и духовне потребе тога времена. Немилосрдна машинерија тадашње државне пропаганде, урадила је све да демотивише и обесхрабри српске дјеча-

ке, да се опредјеле за упис у богословије, високе теолошке школе и факултете. Посљеднично, то се одразило на квалитет и ниво образовања који су имали свештеници СПЦ из тог времена. И оно мало свештеника, с којима је располагала наша Црква, као свој примарни задатак су имали голи опстанак православља на овим просторима. Циљ је био, да се барем мала искра православне вјере на какав-такав начин очува у свијести српског народа. Чекало се на пад безбожног и богоборног режима, како би се та искра могла слободно распламсати и како би могла донијети стоструки духовни род. (Лк. 8, 8)

И тако је и било. Црква је одмах кренула са бројним издањима теолошке и духовне литературе. Покренути су и бројни часописи. На простору наше Епархије, свако архијерејско намјесништво основало је свој часопис. Од 2014. године, дошло је обједињавања свих часописа у један заједнички часопис за цијелу Епархију зворничко-тузланске. То је часопис „Животворни Источник“. Отац Жељко је од самог почетка био један од његових најактивнијих и најплодотворнијих аутора. Написао је и објавио бројне радове на богословско-литургијске теме, као и на горуће актуелне теме и дилеме, који се појављују као изазови 21. вијека. У њима отац Жељко на проницљив начин, у правом мисијском маниру, нуди јасне одговоре, који су снажно утемељени на Светом Писму и на Светом Предању Православне Цркве. У исто вријеме, са једне стране остаје у потпуности досљедан светоотачкој традицији, а са друге, за богооткривене истине проналази и ново рухо, које ће бити пријемчиво и разумљиво за савремене читаоце. Будући да је број тих текстова већ поприличан, отац Жељко је одлучио да их сабере на једно мјесто и понуди читаоцима. Тако је настала и књига „Без цркве нема спасења“ која је пред вама.

Вријеме и простор у којем живимо налази се у хаотичном

стању. Ратови, вируси, економске кризе, дефинитивни духовни и морални крах цијелога свијета, изазови вјештачке интелигенције и свеоште дигитализације живота, не могу свој излаз пронаћи у било чему што је од овога свијета. Излаз се налази само у Ономе који је за себе рекао: „Ја сам пут, истина и живот“ (Јн. 14, 6) и „Ја сам свјетлост свијета, ко иде за мном неће ходити по тами, него ће имати свјетлост живота“. (Јн. 8, 12)

Тај пут; та истина; та свјетлост и тај живот су централна тема радова оца Жељка, које доноси ова књига. То је Сам Господ и Спаситељ Наш Исус Христос. Надамо се, да ће управо Њега, сусрести сваки онај, који буде имао прилике да чита ову књигу и да ће Он, као истинска свјетлост снажно засијати, одагнајући тако сваку тугу, бол и уздисање из живота њихових.

Бојан Чечар, *iproшoђакон*  
Главни и одговорни уредник  
Издавачке куће Епархије зворничко-шутланске „Синај“



## УВОД ИЛИ СЛОВО О ЦРКВИ

„Црква је Богочовјечански организам“, како је говорио Свети ава Јустин Ћелијски. И заиста у тој заједници свега створеног и нествореног, све функционише као тијело и удови тијела са једном обједињујућом Главом. Црква је Тијело Христово и Његова „пуноћа“ како каже апостол Павле: „Који јесте Тијело Његово, пуноћа Онога Који све испуњава у свему“. (Еф. 1, 23)

Али како ми данас разумијемо Цркву? Да ли је посматрамо само институционално кроз јерархијску структуру која може да постоји независно од народа Божијег, или пак, у њој сагледавамо благодатни простор у коме се освећује и вријеме и творевина?! Да ли смо свјесни да је Бог створивши творевину и човјека заправо створио Цркву? Тако је први човјек Адам постао свештеник творевине са задатком да творевину приноси Богу на освећење како би иста била оживотворена односно имала живот у себи и одржавала своје постојање. Међутим, не испунивши своје назначење због непослушности, први човјек би због гријеха протјеран из Раја. Много вијекова касније када се испуни „пуноћа времена“, роди се Нови Адам, који својим рођењем сједини божанску и човјечанску природу у својој личности. Нови Адам је Господ Исус Христос који је својим доласком обновио пали лик човјека и стао на мјесто Великог Архијереја - Првосвештеника свега створеног. Тако је долазак Сина Божијег у свијет означио и обнављање заједнице Бога и творевине, нову заједницу Бога и човјека у Христу, а то је управо Црква (εκκλησία).

Зато Господ и каже: „Нико не долази Оцу осим кроз мене... Вјерујте ми да сам ја у Оцу и Отац у мени... У онај дан

знаћете ви да сам ја у Оцу своме, и ви у мени, и ја у вама“.  
(Јн. 14, 6, 11, 20)

Овдје је сасвим јасно, да се спасење одвија унутар Цркве као Богочовјечанског Тијела. Црква је сабрање народа Божијег у Христу, што се на видљив начин, као предукус Царства Божијег, одвија на Светој Литургији; а Царство Божије није ништа друго до сама Црква гдје је све у Богу и гдје је Бог у свему.

Свети Фотије, патријарх цариградски, говори о Цркви као Великом Сабору, Бога и свега створеног. Он Цркву назива Светом Тројицом која је на Свом Предвјечном Савјету, тј. на сабрању Своме, створила свијет. Света Тројица је вјечни Сабор, вјечна Црква, која се сабрала да створи свијет. Зато је Света Тројица и прототип Цркве, архетип Цркве, по коме је Црква Створена. О томе јасно говори Сам Господ у Својој Првосвештеничкој молитви за вјерне: „Да сви једно буду, као ти, Оче, што си у Мени и ја у Теби, да и они у нама једно буду“, (Јн. 17, 21) што значи да буду сједињени и састављени по образцу, по Лику Свете Тројице; да буду у таквом јединству. Да буду Црква.

Ако би овако схватили значај Цркве, њену спасоносну мисију на земљи, онда би као вјерући народ Божији дошли до закључка да без Цркве нема спасења; да без живог учешћа у овом Богочовјечанском организму заувјек можемо остати изван заједнице живота и вратити се у небиће, непостојање.

Говорити о Цркви значи говорити о Царству Божијем које треба да дође у слави, а које се на тајанствен начин открива на Евхаристијском сабрању у Цркви Божијој.

*Аутор*

*О Мишовдану, 2023. Љеша Господњеј*

## ЛОГОС ПОСТАДЕ ТИЈЕЛО - О ЦРКВИ КАО ТИЈЕЛУ ГОСПОДЊЕМ

Логос постаде тијело - овим ријечима Свети јеванђелист Јован исписује прве странице свог Јеванђеља, говорећи о великој тајни и љубави Бога Творца према човјеку и творевини. Узвишеним богословским мислима исказује оно што људски ум може само вјером примити, а то је догађај рођења Сина Божијег, који „настани се међу нама, и видјесмо славу његову, славу као Јединороднога од Оца, пун благодати и истине”. (Јн. 1, 14)<sup>1</sup>

Рођење Христово је догађај Оваплоћења Сина Божијег. Логос - Син Божији узима људско тијело и настањује се међу нама. Зато велики апостол Павле каже да је Оваплоћење „велика тајна побожности, јер Бог се јави у тијелу”. (1. Тим. 3, 16)

Крајње посљедице Оваплоћења за човјека свакако су васкрсење и прослављање људске природе, обнављање палог човјека и живот вјечни.

---

1 Јеванђеље од Јована започиње ријечима: „У почетку бјеше Логос (Ријеч), и Логос бјеше у Бога, и Логос бјеше Бог”. (Јн.1,1) Христовођења и богонадахнута мисао Светог еванђелиста Јована види тај први почетак, прапочетак, почетак свију почетака, сав испуњен Логосом, Богом: Он је почетак, Он испуњује сав почетак, Он је „у почетку.“ На почетку свега, испред свих почетака, као почетак и бића, и постојања, и свијета, и живота, стоји Бог Логос: Творац свега што је почело и постојањем траје. Овај Свепочетак је тиме Свепочетак што нема почетка; он је у непрекидном трајању; и Он даје силе свима почецима у створеном свијету да постојањем трају, и развијају се, и одвијају се у најразноврсније облике постојања и збивања. Зато је и изречена богомудра ријеч која значи не само трајање већ светрајање: = бјеше. Али овај глагол је пуста граматичка схема ако није испуњен Логосом = Мудрошћу, Ријечју, Богом. Вид. Ј. Пелијски, *Тумачење светиој еванђеља по Јовану*, Манастир Белије, Београд 1989.

Међутим, апостол Павле у чину Оваплоћења, види и саму тајну Цркве Христове као Његовог Тијела. У посланици Ефесцима, овај богонадахнути апостол, упоређује однос супружника у браку са односом Христа и Цркве: „Мужеви волите своје жене као што Христос завоље Цркву и себе предаде за њу... Тако су дужни и мужеви да воле своје жене као своја тијела; јер ко воли своју жену, самога себе воли. Јер никад нико не омрзну на своје тијело, него га храни и његује, као и Господ Цркву. Јер смо сви удови тијела Његова, од меса Његова и од костију Његових. Тога ради оставиће човјек оца својега и матер и прилијепиће се жени својој и биће двоје једно тијело. Тајна је ово велика, а ја говорим о Христу и о Цркви”.

Називајући Цркву тијелом Христовим, Свети апостол доводи у везу њено биће са тајном Оваплоћења Бога Логоса и показује да се живи и непромјенљив основ видљивости Цркве налази управо у томе што: *Λογος ἰσότηαε τῆς τῆλο*. (Јн. 1, 14) И још показује да Црква, зато што је Тијело Христово, непрекидно и непосредно зависи од Оваплоћеног Бога Логоса у свему што је чини Црквом. Неизмјерну пуноћу Богочовјечанских дарова и моћи и силе и власти она добија од Њега, Који све што је њено испуњује Собом. (Еф. 1, 23; Кол. 2, 9)<sup>2</sup>

Зависност Цркве од Оваплоћеног Бога Логоса, остварује се у функционисању Цркве као Тијела Христовог, Тијела коме је Глава Христос. Црква је тако Богочовјечански организам састављен из дијелова, како опет говори апостол Павле „као што је тијело једно и има удове многе, а сви удови једнога тијела, иако су многи, једно су тијело, тако и Христос”. (1. Кор. 12, 12)

Разумијеваћи ријечи Светог апостола Павла, о Цркви као савршеном Богочовјечанском организму, Свети ава Јустин

---

2 Ј. Ђелијски, *Човјек и Бојочовјек*, Ђелије - Ваљево 2018, 93.

Ђелијски, опет пише: „Пошто, свим бићем својим и свом дјелатношћу својом потпуно зависи од Оваплоћеног Бога, Црква се сва заснива на историјској стварности еванђелске благовијести: *Λογος ἠοσῆαγε σῆιјελο* тј. постаде Богочовјек. Ова истина је основна истина Цркве, темељ Цркве. Стога је Црква у свему и по свему Богочовјечански организам на првом мјесту, а затим Богочовјечанска организација. Сва природа Цркве у свима пројавама својим има Богочовјечански карактер. Из тога логички слиједи и њено Богочовјечанско дјелање у свијету: што је Богочовјеково - оваплотити у човјеку и човјечанству”.<sup>3</sup>

Свети Јован Дамаскин говори да се Син Божији очовјечио како би човјеку поново даровао оно због чега га је Бог и створио. Створио га је по своме образу, умственог и словесног. Створио га је и по своме подобију, савршеног у врлинама, колико то може бити доступно човјековој природи, јер су врлине као неки признаци божанске природе: безбрижност и неодвојивост Његове пажње и цјеловитост, исто тако доброта, премудрост, праведност и слобода од чињења зла. Ставивши човјека у заједницу са собом узвео га је до непропадљивости... Предавши нам оно што је узвишеније и пошто то нисмо сачували, Он постаје причасник наше природе, како би собом и у себи обновио што је по Његовом образу и подобију.<sup>4</sup>

3 Јер Црква и није друго до чудесни и чудотворни Богочовјечански организам, у коме се сарадњом благодати Божије и слободне дјелатности човјекове обесмрћује, обогочовјечује све што је човјеције, све - осим гријеха. У Богочовјечанском организму Цркве сваки вјерник је као жива ћелија која постаје саставни дјелић његов и живи његовом животоворном Богочовјечанском силом. Јер бити члан Цркве значи: саоваплотити се Богочовјеку, постати сутјелесник његов (Еф. 3, 6), органски дио Богочовјечанског Тијела Његовог (Еф. 5, 30; 1. Кор. 12, 12-13); једном ријечју: обогочовјечити се у васцијелој реалности своје човјечанске личности. *Исџо*, 92.

4 Свети Јован Дамаскин, *Исџочник знања*, Београд - Никшић 2001,